

İmgenin Başkalaşması ve Seçme Özgürlüğü¹

Özge Soysal

Öncelikle şu hem çok eski hem de bir o kadar güncel olan soruyla başlayalım. İnsanlar gerçekten özgür olmak istiyorlar mı? Bir diğer tabirle, hakikati, arzuyu ve geleceği güvenceleyen bir Ötekinin varlığından vazgeçmeye razılar mı? Öyleyse eğer, seçme özgürlüğünün koşulları neler? Dahası, böyle bir özgürlük gerçekten var mı? Bir diğer deyişle, bilinçdışından gerçekten korunabiliyor muyuz?

Lacan, öğretisinin ilk yıllarından itibaren, öznelliğin oluşma ve işleyiş düzeneğini birbirinden farklı boyutların eklemeliği üzerinden açıklamaya ve aktarmaya girişir. Bunu yaparken de psikanalizin kurucu metinlerini olduğu kadar Freud'un ayrıntılarıyla çalıştığı ve paylaştığı klinik örnekleri de temel alır². Aslında Lacan'ın 1974-1975 yılındaki RSI seminerinin -Gerçek Sembolik İmgesel- temelleri ve topoloji kuramı 50li yılların başında *bilinçdışının bir dil gibi yapılandığını* temellendirdiğinden itibaren oradadır ve hazırlanmaktadır. Yine de çok önemli olan farklardan biri, o yıllarda Lacan'ın kuramında sembolik düzlemin öznellikteki belirleyiciliğinin ağırlıklı ve öncelikli olması ve henüz *nesne a* kuramının *hiç nesne* olarak gerçekteki yerini almamış olmasıdır. Bununla birlikte Lacan, *Nesne ilişkileri* seminerinin hemen başında³ özneyi tüm yaşamı boyunca ilgilendiren bir tamamlanma nesnesinin gerçeklikte herhangi bir karşılığının bulunmayışını, dolayısıyla da öznellikteki bu gedğin onarılamaz oluşunu psikanalitik kuramın ve kliniğin ayırt edici asli özelliklerinden biri olarak konumlandırır. Freud'un 5 yaşındaki erkek bir çocuğun atlar tarafından ısırılmakla ilgili fobisini konu alan ve bize çok değerli klinik öğeler sunan Küçük Hans vakası⁴, Lacan tarafından bu seminerinde yeniden analiz edilir. Hans ile görüşmeleri yürüten babasıdır ve bunu Profesör Freud'un bu görüşmeleri psikanalize daha uygun ve elverişli olması adına yaptığı yorumlar, öneriler ve yönlendirmeler sayesinde yapar. Freud'un bir nevi süpervizör olduğu bu tedavide Hans'ın babası da eğitimci gibidir, ancak bu ikisinin, psikanalizin ve eğitimin yan yana olup olamayacağı zaten başlı başına bir tartışma konusudur. Lacan'ın bu vakanın çözümlenmesinde Freud'un talimatlarını izleyen Hans'ın babasını eleştirdiği nokta, Hans'ın babasına anlattığı gündüz düşlerindeki birçok imgesel öğenin bir anlamla eşleştirilme çabasıdır. Ki bu da Hans'ın kimi zaman babasının verdiği bu yanıtlara tepki gösterip inatlaşmasıyla kimi zaman da dalgaya almasıyla sonuçlanır.

Oysaki Lacan'ın tam da o yıllarda temellendirdiği gösteren kuramı, gösterenin tanım itibariyle özneyi bir başka gösteren için temsil etmesi üzerine dayanmakta ve dolayısıyla da gösterilenden yani metonimik bir şekilde kayan anlamdan farklılaşmaktadır. Öznenin ifadelerinde belirgin olan ya da tekrar eden gösterenleri herhangi bir gösterilene eşleştirmek tam da bu sebeple mümkün değildir, çünkü gösterilen dildeki işlevi gereği süregelen olarak dalgalanan yatay bir düzlemde hareket etmeye devam etmelidir; gösterene sabitlenen seçilmiş, tek bir anlamdan farklı olarak. Hans'ın fobisi tedavi olur, Hans iyileşir, yeniden özgürce sokağa çıkabilecektir. Ama Lacan seminerinde yine de ihtiyatlı davranarak ve dahası uyanık kalarak şu

¹ Bu yazıyı, "Yansıma, Süreklilik ve Başkalık" temalı bir kitap projesi için benden istenen bu konu başlığı için hazırlamıştım, fakat kısa bir süre önce bu projenin hayata geçemeyeceğini öğrendim. Şimdi diğer yazıların yanında yerini alacak olmasından dolayı mutluyum.

² S. Freud'un sadece ilk eserlerinden oldukları için değil ama bilinçdışının işleyiş ilkelerini anlamdan ziyade harfin ve gösterenin mantığına uygun olarak kuramsallaştırdıkları için *Günlük Yaşamın Psikopatolojisi* (1901), *Espriler ve Bilinçdışı ile İlişkileri* (1905), *Cinsellik Üzerine Üç Deneme* (1905) psikanalizin kurucu metinlerindedir.

³ J. Lacan, (1956-1957) *La relation d'objet. Séminaire livre IV*, Paris, Seuil, 1994, 21 Kasım 1956 tarihli ders.

⁴ S. Freud, (1909) *Olgu Öyküleri I "Küçük Hans"*, İstanbul, Payel, 1998, çev. Ayhan Eğrilmez.

soruyu sorar? Semptomu iyileşse de nevrotilikliğini nasıl bir gelecek beklemektedir? Mesele elbette bir kehanette bulunmak olmasa da semptomun düşmesinin ötesinde arzu sorusunu sorabilmektir. Zira semptom klinik olarak gerileyebilir, sönebilir, başka semptomlarla yer değiştirebilir ki bunlar psikanalitik bir tedavinin de alışık olduğumuz terapötik etkileridir. Hans'ın iki zürafanın birinden "buruşturulmuş" olarak bahsettiği ve babasının anlam aradığı bir hikâyeden, Freud bir düşlem olarak, Lacan da Hans'ın sembolü icat etmeye çalıştığı önemli bir girişim olarak bahseder. Ne de olsa gösteren dışarıdan enjekte edilen dilsel bir sembol değildir ve Hans'ın da tutkulu bir şekilde gösterdiği gibi çocuk tarafından kendi yöntemleriyle yani oluşturduğu mitlerle icat edilmektedir. Neden mi? Dünyaya geldiği ilk andan itibaren dilin sözcüklerinin içine dahil olan insan varlığının bir sonraki adımda bunu kendi adına, kendisinin keşfettiği bir bükümle -buruşturmak değilse nedir?- öznelletirebilmesi ve Lacan'ın ifadeleriyle ona dahil olan gösterene dahil olabilmesi için.

Buna karşılık, öznenin yaşamında beliren herhangi bir sürpriz fenomene büyülenme etkisiyle verdiği bir anlam, düşüncede bir duraksamaya sebep olur, çünkü her daim kaybedilmiş ve kaçan nesne "işte bu" minvalinde bir tanım bulur. Aşk, bunun en klasik ve yaygın örneğidir şüphesiz. Özne, gerçek nesneyi ve anlamı bulduğuna dair bir olumsuzlamada bulunur bulunmaz, ruhsal aygıtın nesnenin olumsuzlanması üzerinden işleyişi paradoksal olarak tıkanır ve açmak için de genelde gerçeklikte bir üçüncünün dahil edilmek zorunda kaldığı türlü kıskançlıklara baş vurulur ki bu da Charles Melman'ın hatırlattığı üzere paranayolara bir kala'dır⁵. Bu imgesel tutulma aslında konuşan varlığın ilk buluşu olan benliğinin, yani aydaki ideal imgesinin beklemede ve uykuda olan tatminini yeniden canlandıran bir özdeşim üzerinden ilerler. "İşte bu" dediğimiz ve her seferinde sevmeye yatkın olduğumuz şey kendi imgemizdir, zira nesne seçimlerimiz benliğimize dair bu ilk figürün işaretlerini ve özelliklerini taşımaya yazgılıdır. Aşkın, bir başka deyişle antik Yunandaki tarifleriyle tanrıların tokadı olarak gelen bir başkalığın ivedilikle halihazırda bekleyen benlik imgesinin tuzağına yakalanması, tanıdık ve benzer olanın sevildiği bir çıkmaz yaratır. Lacan, *Yine/Hala* seminerinin 26 Haziran 1973 tarihli dersinde bu sorunsalı şu cümlelerle ele alır:

"Olumsuzluğu, yazılmamaya ara verme diye cisimleştirmiştım. Zira burada karşılaşmadan başka bir şey yoktur; partnerde semptomlar ve duygulanımlarla; herkeste, özne olarak değil de konuşan herkeste, sürgünün, cinsel ilişkiden sürgününün izini bırakan her şeyle karşılaşma. Sadece şu boşluğun sonucu olan duygulanım sayesinde, bilgi düzeyi bakımından sonsuz çeşitlilik gösteren ama, bir an, cinsel ilişkinin yazılmamaya ara verdiği yanılmamasını yaratan bir şeyle karşılaşılıyor demek değil mi bu?"⁶

*Yazılmamaya devam eden şey, imkansızın öznelikteki mevcududur ne var ki ancak bir namevcut olarak. Dilsel yapılanışın merkezindeki bu boşluk, sözcüklerin kaynağını aldığı ve sözcüklere atılım verdiğimiz her seferinde bir kayıp olarak üretilen, dolayısıyla da sembolüğün tamamlanmamış oluşunu sürdüren bir eksikliği ilgilendirir. Bu da tamamlanma nesnesine gerçeklikte erişmenin imkansızlığı demektir. Benlik yani aynadaki ben imgesi, konuşan varlığın kumaşındaki bu deliği imgesel, kurgusal bir yerden kapamaya gelir. Beden imgesine süreğenliğini veren şey de tam olarak bu onarılamaz defonun giydirildiği örtünün ta kendisidir. Lacan'ın *Kayı* seminerinden⁷ itibaren *arzuya neden olan nesne* olarak tanımlayacağı ve psikanalize olan tek katkı diyebileceği bu *a* nesnesi, imgeselin süsleyip örttüğü ve simgeselin fallik gösteren aracılığıyla kontürlerini çizdiği bir yol alışı gerçeğin düzleminde *yazılmamaya devam etmektedir*.*

⁵ C. Melman, *Les Paranoïas. Séminaires de 1999-2000 ve 2000-2001*.

⁶ J. Lacan, (1972-1973) *Yine/Hala*, İstanbul, Metis, 2019, çev. Murat Erşen, 26 Haziran 1973 tarihli ders.

⁷ J. Lacan, *L'Angoisse Séminaire 1962-1963*, éd. ALI, 2021.

Karşılaşma, Freud'u takiben bunun her zaman bir *sonradanlık* etkisiyle gerçekleştiğini hatırlarsak eğer, bu örtünün açıldığı bir andır, uçucu ve geçici olan rastlantısal bir an. Bununla birlikte etkisi radikaldir, zira öznenin düşleminin yapılanışının berisindeki yapısal bir boşluğu, öngörülemez olanı açılar. Öznenin radikal olarak kaçan bu ilk anın bir karşılaşma olduğu gerçeği paradoksal olarak *yazılmamaya ara veren* yani *yazılan* bir hakikatin olumlanan kurgusundan geçerek anlaşılabilir. İmgesel ve aldığı kıvam bu noktada adeta ontik bir zorunluluğa kayar, zira Descartes'ın öne sürdüğü gibi "düşünüyorum, öyleyse varım" ancak imgeselin devreye girdiği bu aşamada gerçekleşmektedir. O zamana değin yalnızca bir silüet olarak belli belirsiz var olan psişik nesne, bir rölyef gibi yüzeye çıkar. Öznenin radikal olarak kaçanın bir güvence olarak imgesel bir zorunluluğa dönüşmesi, aslında ilk andan bu yana orada olan gerçeğin yani imkansızın neyse o olan pür haliyle değil de adlandırmaya sevk eden -varım!⁸ - temsillerle öznelliğe kaydolması bakımından hayatidir.

Yazılanın, yeniden yazılmamaya devam edene yani başkalığa atılım vermesi bu dolayimler sayesinde mümkün olsa da bu ikinci aşamanın bir zorunluluk olmadığı altını çizelim. Yazılanı ısrarla ve kendimize rağmen korumaya, bir diğer deyişle büyülenmeden çıkmamaya devam da edebiliriz. O halde başlangıçta radikal bir fark, bir boşluk olarak belireni imgeselin dolayımından geçerek öznelikteki indirgenemez bir eksiklik olarak temsil etmek, olsa olsa bir seçim, yani etik bir zorunluluk olabilir. Seçme özgürlüğünün simgeselden muaf olmadığı, tam tersine ruhsallıktaki diğer boyutları eklemleyebilmesi adına simgesel bir eşikten adımlamakla bağlantılı olduğu bir perspektiftir. Lineer kronolojik bir zamandan farklı olarak mantiki bir zamanın yani aşamaların gelişimsel ya da zorunlu olarak birbirini izlemediği, bununla birlikte her seferinde öznenin kendi gerçeğine özgü bir niteliği farklılaştırmak için yeniden gösterene dahil olduğu bir parkura "evet" dediği torik/büklümlü bir yerleşkedir söz konusu olan⁹.

Zamandaki bu kırılmayı ve açılmayı yeniden ele almak üzere Hans'a geri dönelim. Lacan, imgeselin öznelikte kendi tutarlığı olan bir boyut statüsünü Hans'ın annesiyle başından bu yana içinde olduğu yanılısamalı/aldatmacalı imgesel bir oyunun içinden değil, ancak gerçeğin kendisini dayattığı bir açmaza düştükten sonra elde edebildiğini ifade eder. Hans için başlarda herhangi bir sorunsal teşkil etmeyen ve annesinin de katkılarıyla sürdürdüğü bu ikili küresel ilişki, bedeninin gerçeğinin bu yanılısama perdesini zorlamasıyla bu oyunu Hans için kaygının iyiden iyiye ortaya çıktığı bir tuzağa dönüştürür. Bedeninin, hatta daha spesifik olarak cinsel organının kendi iradesinden bağımsız davranıyor oluşu ve bununla alışıldık imgesel bir oyunla baş edilemiyor oluşu, Hans'ı başka bir enstansa başvurmaya götürür. Bedenin gerçeğinin şakası yoktur ve kaygı tam da bu hakikat çanlarının çaldığı anlardadır. Babasını sembolik bir otorite olarak bulamadığı yerde, pazarlığın olmadığı bir Öteki icat etmek durumunda kalır. Fobinin ortaya çıktığı zaman, işte bu makas manevrasındadır. Öznel bir seçim olarak diyebilir miyiz? Sonuç olarak Hans, trenden fobi durağında inmeyi seçer.

İmgeselin, öznenin düşlemi aracılığıyla kendisini gelecekte yansıtabileceği bir düzlem olarak kurulabilmesi, kaybın izlerini bilinçdışı bir senaryoda bağlayabilmesi anlamına gelir. Ancak bu manevradan itibaren simgeselle bağlantılı ve simgesele bağlı işleyen, serpilene, açılan bir imgeselden bahsedebiliriz. Diğer türlü günümüzde de farklı mecralarda sıklıkla gördüğümüz gibi öznelikteki diğer enstanslardan kopuk bir biçimde kendi hakimiyetlerini dayatan imgelerin donuk ve kendilerine özdeş bir tekrarıdır. İmgelerin serbest dolaşımında olduğu, kaçanın temsilinin dolayısıyla da yeninin olmadığı türden bir özgürlük vaadi mi bu?

⁸ Söz konusu olan bütüncül ve anlamlı bir varlıktan öte Lacan'ın *Le Sinthome* (1975-76) seminerinde yazdığı üzere *ek-sistence* yani öznenin kendi kendisine dış var-olmasıdır.

⁹ Bkz. Lacan'ın mantiki zamanları ilk kez ele aldığı 1945 yılındaki "Le temps logique et l'assertion de certitude anticipée" metni, *Écrits* içinde.

İmgenin, öznelikten bağımsız kendisine özdeş bir şekilde yinelenerek kendi hegemonyasını sürdürmesi, başkalık yasasının açıktan ve sinsice elendiği türlü otoriteler yaratmaya katkıda bulunur. Lacan'ın *Psikanalizin Etiği* seminerinde “*arzusunu terk etmemek*” olarak ifade ettiği psikanaliz etiği, öznelğin asli eminliği olan eksiklik yasasının terk edildiği her seferinde öznenin başta kendi üstbenliğinin acımasızlığı olmak üzere başka baskıcı otoriteler yaratıp beslemesinden ileri gelir¹⁰. *Arzusunu terk etmemek* etik şiarı, öznenin kendisiyle, çevresiyle ve benzerleriyle olan ilişkisinde başkalığı temsil edebilmesi ve ötekinin tehditkâr bir yabancı olarak kaldığı nefretin palazlanmaması içindir. *Das Ding, La Chose, Şey*, Lacan'ın yine *Etik* seminerinde öznenin kendisine tanıdık ve benzer olanın berisinde kalanla, yani benzerin ortaya çıkışını hazırlayan her daim kaybedilmiş olan ensestini arkaik Yüce nesnesiyle karşılaşmasında her seferinde yeniden mesafe almak zorunda olduğu şeydir. Etik bir seçimin zorunluluğu olarak.

Bu iddiaları destekleyebileceğimiz iki kuramsal katkıdan daha yararlanalım ve bahsimizi okuyucunun tespitlerine ve yorumlarına bırakarak sonlandıralım. Bunlardan ilki, ben'in kuruluşu olarak beden imgesine özdeşimin gerçekleştiği *ayna evresi* kuramıdır hiç şüphesiz¹¹. Lacan'ın kuramının başından, 1936'dan itibaren inşa ettiği ve kuramının farklı dönemlerinde, özellikle de nesne *a* kuramıyla *Kaygı* seminerinde yeniden ele aldığı ayna evresi, genel olarak dillendirilen etaplarının ötesinde pek de üzerinde durulmayan can alıcı bir özelliği barındırır. Benliğin aynadaki imgeyle özdeşimi, öznenin imgesel birliğinin süreğenliğini oluşturmada tek başına yeterli değildir. Anne imagosunun bir devamı olarak oluşan ideal-benlik, bu imagonun ölüm dürtüsüyle olan bağlantısını hatırladığımızda, özneyi hapsinde kaldığı, anlamadığı bir büyülenmenin içinde olduğu kadar yıkıcı bir saldırganlığın içinde bırakma tehlikesini de taşır.¹² Benzerin ve ben'in henüz ayrılmamış olduğu ayna evresinin bu imgesel aşamasının insan varlığı için yarattığı çıkmaz, onun bu deneyimini diğer türlerden ve onların kendi türdeşleriyle verdikleri yaşam savaşından da farklılaştırır. Zira insan özne, aynadaki benzeriyle salt imgesel bir özdeşim kurduğu, yani bir nevi taklitten öteye geçemediği bu “memeli” evresini, insanileşebilmek için bir sonraki evreye taşımak zorundadır.

Lacan tam da bu sebeple, çocuğun aynada gördüğü imgesinden, onu taşıyan ve bakışını aradığı annesine döndüğü bir hareketi ayna evresinin simgesel aşaması olarak dahil eder. Aslında bu hareketin kendisi, başka kuramcılar tarafından da işlenen imgesel bir özdeşime – Klein'in yansıtımlı özdeşimi, Winnicott'un aynalama kavramı gibi- özgün ve yaratıcı özelliğini veren aşamadır. Çünkü çocuğun aradığı bakış, aynalanmaktan, seyredilmekten ya da bir açıklama beklentisinden farklı olarak, Öteki tarafından kendi öznel, özgün niteliğinin tanındığını gösteren bir işarettir. Çocuğun ideal-ben imgesinden, tekil bir nitelik sayesinde tanındığı benlik-idealine doğru dönüşü, arzu edilmekle birlikte yıkıcı da olabilen aynadaki imgenin yanıltıcılığının tersine, benzerleri arasında biricik olarak temsil edildiği simgesel bir yerin değişmez gerçeğini de oluşturacaktır. Değişmez bir gerçek, zira görüntüler, deneyimler, muhataplar hatta hayat döngüleri değişse de gerçek, her seferinde farklı kılıklarla da olsa hep aynı yere geri gelendir hem de bu niteliği tekil kılan şey, aynı zamanda bir sevgi işareti de olmasıdır. Bunu çocuğa iletmek için uzun uzadıya yapılan bir açıklamadansa, Ötekinin bilinmeyene, başka olana razı olduğunu ileten küçük ama kesin bir işareti yeterlidir. Kısa ve firari niteliği dolayısıyla öznenin kaçan ama onu belirleyen bu işaretin, özne tarafından yeniden

¹⁰ J. Lacan, (1959-1960) *L'éthique de la psychanalyse. Le Séminaire livre VII*, Paris, Seuil, 1986.

¹¹ Lacan ayna evresi kuramından ilk kez 1936'da IPA'nın Uluslararası Psikanaliz Kongresi'nde bahseder. Metnin yine aynı kongrenin 1949'da sunulan versiyonu *Écrits*'de bulunabilir: J. Lacan, “Le stade du miroir comme formateur de la fonction du Je”, *Écrits* içinde, Paris, Seuil, 1999.

¹² J. Lacan, *Les complexes familiaux dans la formation de l'individu* (1938), *Autres écrits* içinde, Paris, Seuil, 2001, s.23-84.

keşfedilip, güvenebileceği bir başkalığın simgesel yerine kaydolması, Lacancı bir analitik sürecin de kanımca ayırt edici ve özgürleştirici bir özelliğidir.

O halde çocuğun aradığı bakışla birlikte “evet, bu gördüğün sensin” adlandırmasının gelmesi, imgeyi ve sözü, bakış ve ses dürtü nesnelere birbirine bağlayarak ruhsal ekonomide temel bir yer değiştirmeye sebep olur. Çünkü çocuk Ötekiden gelen bu adlandırmayla hem ilk defa kendisini diğerleri için temsil edebilecek bir ben’e kavuşur hem de bu imge, aynada yansıyan bedenin birliğinin Ötekinin arzusunu ileten sözcüklerle ve tekil bir nitelikte bağlanmasıyla sabite kazanıp, öznelendirilebilir¹³.

Lacan, *Kayı* seminerinde ayna evresi kuramına biraz daha fazla hacim kazandırır. Zira imgeselin, i(a) imgeden farklılaşarak potansiyel bir kurgu olarak i'(a) öznelikteki etkinliğini alması, simgeselin Ötekideki nabız atışının bilinmez olanı var ettiği can alıcı bir anda ortaya çıkar. Bakış, Ötekinin dilsel yapısındaki bir boşluktan itibaren arzu nesnesi olarak tutunabilir. Bu bir paradoksu işaret eder, çünkü öznenin arzu nesnesini cismanileştiren bu imgesel ilişki aynı zamanda öznenin radikal olarak kaçana, yani bir arzu nesnesi olarak özneye zaten eksik olana daırdır ve ancak kaybın bu yerinde belirebilir. Öznenin kaçanınsa ne bir imgesi ne de dilde bunun ne olduğunu söyleyebilecek bir temsili vardır. İmgedeki bu boşluk, adeta bir beyaz leke olarak *kalan*, öznenin hem kendisine hem de bir diğerine erişilemez kalan başkalığıdır ve dilden dışlanmış olanın temsiline -fallik gösterene- çağrıda bulunduğu bir dönemeci gerekli kılar.

Peki, tüm bunlar bizi analizanın aklına gelenleri bilinmez kalan bir muhataba söylemesinden ibaret olan oldukça mütevazı bir pratiğin içinden nasıl ve neden ilgilendirir? Bu soru, yolumuzu yukarıda sözünü ettiğimiz kuramsal katkıların ikincisi olan aktarım ilişkisine getirir. Analitik sürece yayılan ve katmanlaşan bir aktarım ilişkisinin koşullarından düşündüğümüzde gerçek, ilk karşılaşmanın ilk etkileri olarak oradadır ama bir o kadar geçici ve uçucu olarak. Analitik bir bağdan geçmeden temellendirilebilmesi ve sınanması mümkün olmayan bu ilk etkiler, imgesel diyebileceğimiz bir aktarıma açılır. Bu aşamada bir seçim özgürlüğünün olmadığını, tam tersine uykuda olan ve tatmin edilmeyi bekleyen imgelerin farkın açtığı bir boşluğu öznenin zaten bildiği ve ona tanıdık olan benlik imgeleriyle dolgulamaya geldiğini öne sürebiliriz. Bu Charles Melman’ın ifadeleriyle “inancın ve sevginin” devreye girdiği, aslında hem ne istediğini hem de ondan ne istediğini bilmediği bir Ötekinin bir imge seviyesinde işlem gördüğü bir yüzeydir¹⁴. Yine Melman’ın ifadeleriyle bu Ötekiye bir özne varsaymak, ona inanmak ve onu sevmek, ancak başkalığın pür sembolik yeri olarak özneliğe dış-var olan bir Ötekiyi de aynılaştırma tutkusudur.

Analitik yapının kendisi bu iki önemli unsuru kaçınılmaz olarak var eder, zira Lacan’ın vurguladığı üzere ne metaforun ne de simgeseldeki boşlukların metonimik bir uzam kestirmeden alınarak etkinlik kazabilmesi olanaklı değildir¹⁵. Bir diğer taraftan da insan, konuşan varlık olması sebebiyle bir tanım ve varlık arayışı içindedir. Üstelik, simgesele doğrudan bir erişimimiz olmadığı için Ötekinin kısmi imgesel canlandırılışlarının dolayımından geçmek durumundayızdır. Analist ne sadece sessizlikte him’layan bir bilge ne modern bir guru ne de kendini gerçekleştirmiş ideal bir varlıktır. Ne var ki aşkın prototipi olan bu tutkulu

¹³Lacan, *Aktarım Seminerinin* (1960-1961) 7 Haziran 1961 tarihli dersinde, Freud’un *Kitle psikolojisi ve Egonun Analizi* (1921) adlı çalışmasının “Özdeşim” bölümüne referansta bulunur ve bu tekil nitelikten, Freud’un *ein einziger Zug* teriminden yola çıkarak bir gösterenden ziyade bir işaret olarak bahseder. Gösteren diyebilmemiz için gösteren zincirinde yerinin olması, zincire eklenenebilmesi gerekir, bu daha sonraki bir aşamadır; buradaki anlık durumda söz konusu olan Ötekinin onayına, kabulüne, rızasına dair bir işarettir.

¹⁴C. Melman, “Foi religieuse, raison philosophique et rationalité psychanalytique”, *Le Bulletin Freudien*, no 2-3, Janvier 1985.

¹⁵J. Lacan, (1957-1958) *Les formations de l’inconscient. Le Séminaire livre V*, Paris, Seuil, 1998.

dinamikler Ötekiyi her şeyden önce bir benzer olarak, kendiliğın idealleştirilmiş bir imgesi olarak isteyip sevmektir de. Analist, yaşamın ve ölümün gerçeğiyile olan ilişkisinde sesini ve tınısını kendi stilinden itibaren duyurabilecek olan *başkalığın* yeridir. Nesnenin yerinin Jean Marie Forget'nin deyişiyile içinin oyulduğı ve boşaldığı bir kayıp nesne olarak adım adım yaratılışı, öznenin kendi boşluğında salınabileceğı bir dengeye yerleşme sanatı ve uğraşdır¹⁶. Analist, bunu da yine her biri bir hipotez, bir soru ya da bilmece olarak yorum veyahut sembolik bir farklılığın, sınırın işareti olan sözcükleriyle, sözcüklerinin atılım aldığı *boşluğa paraşütsüz atlayarak*¹⁷ yapar. Bu hamlelerinin olası etkilerine de ancak *sonradanlık* etkisiyle karşılamaya razı olduğı ve böylelikle simgesele yeniden atılım verdiğı bir işleve kararlılıkla tutunarak izin verebilir.

İradi bir seçimin özgürlüğü ne kadar mümkün ya da değil bilmiyorum; sadece öngörülemeyen olanın geldiğı anların beraberinde getirdiğı ölüm gerçeğinin ızdırabını ve ölümlü olduğumuzu hatırlayarak yaşamının duyumsattığı cesareti ve peşi sıra gelen hafiflemeyi biliyorum...Her seferinde yeniden unutarak ve bir daha hatırlayarak.

¹⁶ J. M. Forget, *Des difficultés pour se faire entendre*, érès, 2022.

¹⁷ C. Lacôte-Destribats, *Leçons de ténèbres avec sarcasmes*, Paris, Galiée, 2021.